

ולכן נאמר ברבקה "ויחלאו ימיה", לשון המורה על שלמות – מאחר שהיו בבטנה שתי המעלות, מעלת "החסיד המעולה" (יעקב) ומעלת "הכובש את יצרו" (עשו); תמר, לעומת זאת, לא מלאו ימיה, מאחר שתאומיה היו "שניהם צדיקים", וחסרה אצלה מעלת "הכובש את יצרו".

(לקו"ש ח"ל ע' 110 ואילך)

ז

וַיִּגְדְּלוּ הַנְּעָרִים וַיְהִי עָשׂו אִישׁ יָדַע צִיד אִישׁ שָׂדֶה (כה, כז)

"יודע ציד – לצוד ולרמות" (רש"י)

בזוהר⁴¹ מבואר, שמשמעות המלים "ויגדלו הנערים" היא גם גדילה רוחנית, שהיתה בזכותו של אברהם, שהיה מחנך אותם למצוות.

ולכאורה קשה: הרי בהמשך הכתוב נאמר "ויהי עשו איש יודע ציד איש שדה", ביטוי המורה על התנהגות שלילית, שאינה תואמת לכאורה את דברי הזוהר ששני הנערים – יעקב ועשו – הגיעו לגדולה רוחנית?

ויש לבאר, שהביטוי "איש יודע ציד איש שדה" יכול להתפרש גם למעליותא, במובן חיובי:

עשו נולד עם נטייה טבעית לעבודה זרה, כפי שמצינו שעוד במעי אמו רצה לצאת לפתחי עבודה זרה⁴². והמטרה בזה היתה כדי שעשו יהיה בבחינת "הכובש את יצרו"⁴³ – יתגבר על נטיותיו הרעות, ויעבוד את ה' מתוך מלחמה ביצרו הרע; ולכך חינכו אברהם.

41. פרשתנו קלח, סע"ב. ועד"ז בילקוט שמעוני יהושע רמז כג.

42. פרש"י לעיל פסוק כב.

43. ראה לעיל ביאור ו.

ומכיוון שעשו היה "איש שדה", אדם שעבודתו בענייני העולם (בניגוד ליעקב, שהיה פרוש מענייני העולם) – היה עליו להיות "איש יודע ציד": היה עליו "לצוד" ולרמות את היצר הרע כדי להתמודד עם הקשיים והנסיונות שעמדו בפניו (כמאמר הכתוב "עם עקש תתפתל"⁴⁴), וכן "לצוד" את הדברים השלייליים עצמם, כדי להשתמש בהם לעבודת ה'⁴⁵.

זו היתה עבודתו של עשו בשעה שהתחנך על ידי אברהם; אלא שלאחר פטירתו של אברהם יצא לתרבות רעה⁴⁶, ואז נעשה "איש יודע ציד איש שדה" לגריעותא, במובן השלילי של הביטוי.

(לקו"ש ח"כ ע' 108 ואילך)

י

וַיְהִי עֲשׂוֹ אִישׁ יָדַע צִיד אִישׁ שָׂדֶה (כה, כז)

"יודע ציד – לצוד ולרמות את אביו בפיו, ושואלו: 'אבא, היאך מעשרין את המלח ואת התבן?'; כסבור אביו שהוא מדקדק במצוות" (רש"י)

הקשו המפרשים⁴⁷: מדוע הוציא רש"י את המלים "יודע ציד" מידי פשוטן – צידה של בעלי חיים?

ויש לומר:

אילו היתה הכוונה לציד כפשוטו – צריך היה הכתוב להקדים את המלים "איש שדה" למלים "יודע ציד", שהרי לכל לראש יוצא אדם לשדה, ורק אז מתחיל הוא לצוד בעלי חיים. ומכך שנאמר "יודע ציד"

44. תהלים יח, כז. וכמאמר רז"ל (ברכות יז, א) "לעולם יהא אדם ערום ביראה".

45. ראה בארוכה ד"ה פדה בשלום תש"ג (סה"מ תש"ג ע' 184).

46. כדברי רש"י לקמן פסוק ל.

47. ראה רע"ב, רא"ם ועוד.